

Planowanie jako element zarządzania budżetem gospodarstw domowych

Agnieszka SAMSEL¹
Uniwersytet Szczeciński

Złożono: 3 czerwca 2018; Zaakceptowano do druku: 6 kwietnia 2019; Opublikowano: 28 czerwca 2019

Streszczenie. W części teoretycznej artykułu omówiono pojęcia gospodarstwa domowego, decyzji finansowych, a także planowania i zarządzania budżetem domowym. Część empiryczna została opracowana na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego metodą CAWI (N=139) i ukazuje rzeczywiste podejście do planowania domowego budżetu w polskich gospodarstwach domowych. W artykule podjęto próbę wskazania różnic pomiędzy gospodarstwami domowymi planującymi budżet domowy a tymi, które takich zestawień nie prowadzą. Celem pracy jest określenie, czy (i w jaki sposób) gospodarstwa domowe zarządzają swoim domowym budżetem. Określono hipotezę badawczą o treści: najbardziej zamożne gospodarstwa domowe stosują planowanie jako wstęp do zarządzania domowym budżetem, czyli prowadzą budżet domowy. Jako hipotezę pomocniczą przyjęto, iż w najuboższych gospodarstwach domowych występują sytuacje niedoboru środków finansowych w danym miesiącu. Wykorzystano następujące metody badawcze: krytyczną analizę literatury, metody statystyczne oraz badanie kwestionariuszowe. Wnioski opracowane na podstawie przeprowadzonego badania wskazują, iż gospodarstwa domowe w przeważającej części nie prowadzą budżetu domowego (nie zarządzają w sposób planowy uzyskiwanymi dochodami). Prowadzący gospodarstwa argumentują, iż mają wszystko pod kontrolą i nie ma potrzeby z ich strony prowadzenia budżetu (regularnego planowania). Jeśli jednak gospodarstwo domowe decyduje się na prowadzenie budżetu, to najczęściej do tego celu wykorzystywany jest arkusz kalkulacyjny programu excel.

Słowa kluczowe: gospodarstwo domowe, zadłużenie, planowanie finansów, zarządzanie finansami, budżet domowy.

Kody JEL: D14, H31, R20.

1. Wprowadzenie

Niniejszy artykuł odnosi się do planowania finansów gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe dysponują wieloma narzędziami w zakresie dokonywania

¹ Kontakt z autorem: Agnieszka Samsel (ORCID: 0000-0003-0267-4677), Uniwersytet Szczeciński, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, ul. Cukrowa 8, 71-004 Szczecin, e-mail: agnieszka.wisniewska@wzieu.pl

weryfikacji przychodów i wydatków oraz zarządzania własnym budżetem: planowanie przy użyciu kartki i długopisu, korzystanie z arkuszy kalkulacyjnych, specjalnych stron internetowych, a także kont bankowych z funkcją obliczania i prowadzenia budżetu. Współcześnie, ze względu na bardzo szeroki dostęp do nowoczesnych technologii, coraz więcej członków gospodarstw domowych sięga po internetowe lub inne elektroniczne narzędzia i systemy, które pomagają w sprawowaniu kontroli nad własnym budżetem. Dzięki takim rozwiązaniom zarządzanie budżetem stało się zdecydowanie łatwiejsze. Inne elementy, które można uznać za przyczyny zwiększonego zainteresowania zarządzaniem budżetem, to rosnący dobrobyt społeczeństwa, pojawiające się nowe, nowoczesne produkty i usługi finansowe, a także dolegliwy i nieustająco rosnący brak czasu, na co uskarżają się członkowie gospodarstw domowych.

Wśród polskich autorów zajmujących się tematyką gospodarstw domowych oraz zarządzaniem budżetem gospodarstw domowych wymienić można Światowy [2012], Świecką [2009] czy Zalegę [2007]. Do naukowców zagranicznych zajmujących się tą tematyką należą Thomás [2013], Campbell [2006] oraz Garman [2008]. Tematyka niniejszego artykułu została podjęta ze względu na wspomniane powyżej elementy rozwoju cywilizacyjnego. Dochód pozostający do dyspozycji gospodarstw domowych stale rośnie, powiększeniu ulegają również wydatki oraz zadłużenie. Przeprowadzone badanie ankietowe wśród gospodarstw domowych pozwoliło ustalić, czy gospodarstwa domowe sprawują nadzór nad swoimi budżetami, zwłaszcza w kontekście postępujących zmian technologicznych.

2. Gospodarstwo domowe i jego budżet – ujęcie teoretyczne

Gospodarstwo domowe jest zarówno najstarszym, jak i najliczniej występującym podmiotem obecnym we współczesnej gospodarce. Z punktu widzenia nauki o finansach gospodarstwo domowe stało się przedmiotem zainteresowań od stosunkowo niedawnego czasu. Jak dotychczas nie została sformułowana jedna definicja tego pojęcia. Próbę zdefiniowania gospodarstwa domowego podjął Bywalec [2017], który koncentruje się na celu gospodarstwa domowego. Z kolei Kędzior [1992] w swojej definicji wskazuje na to, że działalność gospodarstwa domowego powinna być oparta na własnej sile roboczej oraz własnych środkach materialnych. Świecka [2009] wskazuje główne cechy gospodarstwa domowego oraz wyróżnia wspólne utrzymanie i gospodarowanie, które ma doprowadzić ten podmiot do zaspokojenia potrzeb wszystkich jego członków. Analizując dostępne anglojęzyczne definicje gospodarstwa domowego (ang. *household*), za Beaman i Dillon [2012] stwierdzić można, iż elementem warunkującym gospodarstwo domowe jest wspólne zamieszkiwanie. O'Sullivan i Sheffrin [2013] skupiają się na innej cesze gospodarstwa domowego, jaką jest udostępnianie wspólnej przestrzeni życiowej – dzielenie się posiłkami oraz mieszkaniem. Na potrzeby niniejszego artykułu autorka proponuje własną definicję gospodarstwa domowego. Gospodarstwo domowe jest osobą lub grupą osób, które wzajemnie gospodarują środkami pieniężnymi w taki sposób, aby

możliwe było jak najpełniejsze zaspokojenie potrzeb wszystkich członków tego gospodarstwa. Warunkiem funkcjonowania tego podmiotu jest prowadzenie wspólnego budżetu (zarówno po stronie aktywów, jak i pasywów) – bez względu na to, czy członkowie (lub też członek w przypadku gospodarstwa jednoosobowego) danego gospodarstwa domowego wspólnie zamieszkują na stałe, czy też nie (przykładowo jednym gospodarstwem domowym będą rodzice wspólnie zamieszkujący oraz dziecko – mieszkające poza domem, ale pozostające na utrzymaniu tych rodziców).

Niezależnie od przyjętej definicji każdy taki podmiot w mniejszym lub większym stopniu planuje oraz zarządza swoimi finansami. Zarządzanie finansami można określić jako proces decyzyjny, który związany jest z realizacją danego celu. Podejmowane decyzje będą różne w zależności od tego, kto jest stroną określającą cel. Istotą zarządzania finansami gospodarstw domowych jest równoważenie strony wydatkowej ze stroną dochodową, a także racjonalne wykorzystanie dostępnych środków finansowych. Koncepcje zarządzania finansami gospodarstw domowych – prezentowane przez krajowych autorów zebrano w tabeli 1.

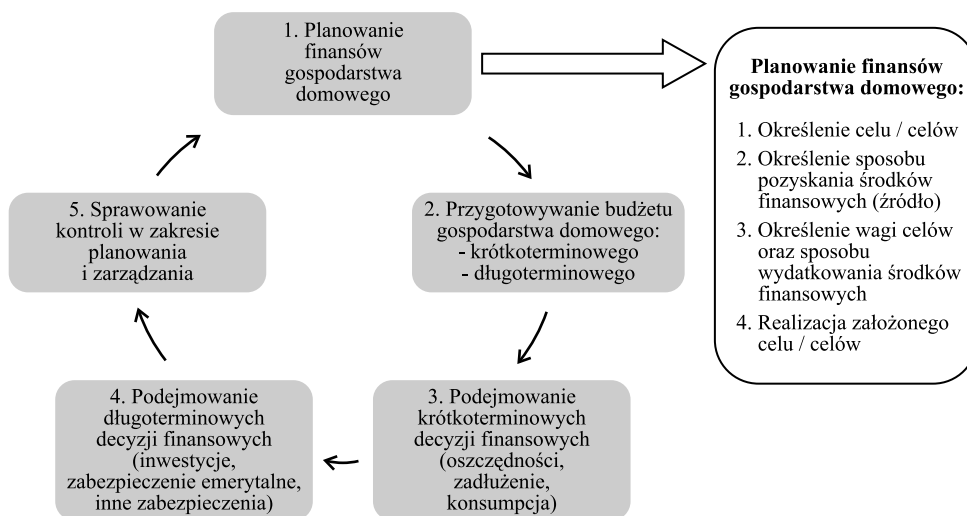
Tabela 1. Definicje zarządzania finansami gospodarstw domowych

Autor	Koncepcja zarządzania finansami osobistymi
Bywalec [2009, s. 108–110]	W zarządzaniu finansami gospodarstw domowych należy wymienić kolejno elementy, które składają się na system zarządzania finansami osobistymi: planowanie finansów osobistych, zarządzanie majątkiem i kapitałem, zarządzanie budżetem oraz płynnością finansową, zarządzanie oszczędnościami, zarządzanie ryzykiem.
Flejterski [2007, s. 96]	W ramach zarządzania finansami gospodarstw domowych niezbędne jest podejmowanie decyzji dotyczących konsumpcji i oszczędności, decyzji inwestycyjnych oraz finansowych, a także decyzji związanych z zarządzaniem ryzykiem.
Jajuga [2008]	W zakresie zarządzania finansami osoby indywidualnej oraz gospodarstw domowych wymienia się obszary, takie jak: zarządzanie płynnością, długoterminowe decyzje finansowe, długoterminowe decyzje inwestycyjne, decyzje w zakresie zabezpieczenia kapitału oraz decyzje emerytalne.
Świecka [2009, s. 19–26]	Jednostka ekonomiczna wspólnie gospodarująca i utrzymująca się, mająca na celu zaspokojenie potrzeb wszystkich osób wchodzących w skład tegoż gospodarstwa.
Wiśniewska [2017, s. 98]	Wśród elementów, które wchodzi w skład procesu, jakim jest zarządzanie finansami gospodarstw domowych, wymienić można: pozyskiwanie środków finansowych, realizację zobowiązań, dokonywanie konsumpcji, gromadzenie oszczędności, przewidywanie przyszłych zdarzeń z uwzględnieniem wystąpienia zdarzeń losowych.
GUS	Zespół osób, które są bądź nie są ze sobą spokrewnione, ale wspólnie zamieszkują i się utrzymują.
NBP	Osoby będące konsumentami, a także jednocześnie producentami wyrobów i usług.

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z zaproponowanymi definicjami zarządzania stwierdzić można, iż zarządzanie finansami gospodarstwa domowego jest ogółem działań i czynności, które zmierzają do pozyskania, a następnie wydatkowania środków finansowych w oparciu o wcześniej założone cele. Jak wskazano, w wielu definicjach zarządzania finansami gospodarstw domowych pojawia się element planowania. Według Keowna [2010, s. 35–37] planowaniem finansowym jest proces składający się z pięciu etapów: oceny sytuacji finansowej, określenia celów finansowych, opracowania planu działań, wdrożenia planu, kontroli postępu i korekcji planu. Kolejni autorzy wskazują na czteroetapowy proces, którego elementy składowe to: oszacowanie sytuacji, podjęcie decyzji dotyczących planu finansowego, podjęcie działań związanych z planem finansowym oraz przegląd wyników [Callaghan, Fribbance, Higginson 2012, s. 39–40]. Według Harrisona [2005, s. 4] planowanie finansów to usługa, która pomaga gospodarstwom domowym osiągnąć ich osobiste cele na drodze konstruowania odpowiednich planów finansowych. Z kolei plan finansowy ukazuje dążenie do osiągnięcia celu oraz punkt, w którym dana jednostka znajduje się aktualnie. Interpretację planowania jako elementu zarządzania finansami osobistymi, przyjętą na potrzeby niniejszego opracowania, zaprezentowano na schemacie 1.

Schemat 1. Proces planowania i zarządzania finansami gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne.

Zarządzanie finansami osobistymi, w tym szczególnie pierwszy element, czyli planowanie, jest niezwykle istotne z uwagi na zagrożenia, na jakie narażone są gospodarstwa domowe. Zagrożenie niewypłacalnością (bankructwem) dotyczy wielu gospodarstw domowych. Konsumpcyjny styl życia, dodatkowe strumienie pieniężne (na przykład świadczenia rodzinne, wychowawcze), a także ułatwiony

dostęp do kredytów i pożyczek oraz brak długofalowych planów finansowych to tylko niektóre z przyczyn prowadzących do destrukcji finansów osobistych i – jak wspomniano – nawet do bankructwa [Wiśniewska 2016, s. 99]. W odpowiednim zarządzaniu finansami osobistymi, jak wskazano na schemacie 1, niezwykle ważna jest kontrola nad budżetem domowym tak w krótkim, jak i długim okresie. Budżet gospodarstwa domowego jest swojego rodzaju planem finansowym, który sporządzony na dany czas, pozwala określić sposób wydatkowania posiadanych środków pieniężnych. Budżet domowy jest narzędziem, które pomaga ustalić wysokość wydatków w danym miesiącu (lub roku), a także sumę planowanych oszczędności. Stworzenie budżetu pozwala na kontrolowanie wydatków, a przede wszystkim zapobiega niewypłacalności [Hammonds 2006, s. 4].

W literaturze wskazuje się cztery sposoby monitoringu budżetu gospodarstw domowych:

- *Paper and pen* – monitorowanie „ręczne”, czyli zapisywanie na papierze zestawienia dochodów i wydatków;
- *Desktop Personal Finance Management (PFM)* – polega na wykorzystaniu arkuszy kalkulacyjnych, na przykład programu excel, do których dana jednostka lub gospodarstwo domowe importują dane finansowe z systemów transakcyjnych i na tej podstawie tworzą własne bazy danych;
- *Online PFM* – z wykorzystaniem narzędzi, które oferowane są przez bankowość internetową, bazą są informacje dostarczane w ramach konta osobistego; osoba logując się do bankowości internetowej, jest w stanie sprawdzić historię dokonywanych wpłat, saldo zadłużenia, może też zweryfikować harmonogram spłat;
- *Web PFM* – prowadzenie i kontrola swojego budżetu domowego z wykorzystaniem zewnętrznych platform internetowych, na przykład stron www.budzetdomowy.pl lub www.kontomierz.pl [Musiał 2015, s. 236].

Obecnie zarządzać budżetem gospodarstwa domowego można także przy wykorzystaniu aplikacji telefonicznych, jak na przykład NicePay, Phibi, Cash Per Day.

Przygotowywanie budżetu gospodarstwa domowego jest bardzo istotne w codziennym funkcjonowaniu gospodarstw domowych, zwłaszcza w zakresie podejmowanych decyzji finansowych. Planowanie finansów osobistych jest pierwszym, a zarazem najważniejszym elementem w zarządzaniu finansami osobistymi. Umiejętne prowadzenie budżetu gospodarstwa domowego pozwala na ograniczenie zagrożenia niewypłacalnością, a także umożliwia zaplanowanie oszczędności i realizację różnego rodzaju celów w odległej perspektywie czasowej. Planowanie i zarządzanie budżetem gospodarstwa domowego umożliwiają różnego rodzaju narzędzia – tradycyjne (kartka i długopis) oraz innowacyjne (przy użyciu komputera lub telefonu). Mimo to nie wszystkie gospodarstwa domowe planują swoje finanse. Zaprezentowane poniżej wyniki badania pozwalają określić przyczyny, dla których występuje (lub nie) rozmyślne zarządzanie budżetem gospodarstwa domowego, oraz wskazać sposoby rozwiązywania problemów związanych z niedoborem środków finansowych.

3. Planowanie finansów gospodarstw domowych w badaniach

Na potrzeby niniejszego artykułu przeprowadzone zostało badanie ankietowe. Opracowane wyniki służą ukazaniu problemu planowania finansów osobistych w przebadanej grupie. W badaniu kwestionariuszowym wzięło udział 156 gospodarstw domowych, jednak poprawnie wypełnionych zostało 139 kwestionariuszy. Zidentyfikowane błędy, które sprawiały, że uzupełnioną ankietę należało zakwalifikować jako uzupełnioną nieprawidłowo, to zaznaczanie wielu odpowiedzi w pytaniach jednokrotnego wyboru oraz nieudzielanie odpowiedzi na pytania. W badaniu wzięło udział 88 kobiet oraz 51 mężczyzn. Struktura próby badawczej została zaprezentowana w tabeli 2.

Tabela 2. Struktura próby badawczej

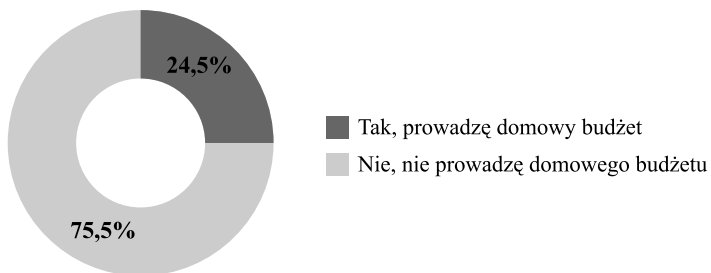
Zmienna		n	Zmienna		n	Zmienna		n
Płeć	Kobieta	88	Liczba osób w gospodarstwie domowym	1	39	Dochód na osobę w gospodarstwie domowym (zł)	501–1000	4
	Mężczyzna	51		2	44		1001–1500	5
Wiek	19–30	46		3	29		1501–2000	21
	31–40	62		4	24		2001–2500	25
	41–50	25		5	2		2501–3000	20
	51–60	6		6	1		>3000	64

Źródło: opracowanie własne.

Badanie zostało przeprowadzone wśród gospodarstw domowych w Polsce (we wszystkich województwach; największy udział stanowią gospodarstwa domowe z obszaru województwa mazowieckiego), w okresie od grudnia 2017 roku do lutego 2018 roku. Jego celem było pozyskanie informacji od gospodarstw domowych na temat planowania finansów osobistych. Badanie przeprowadzone było metodą CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*), zaś link zawierający przekierowanie do kwestionariusza został umieszczony na portalu społecznościowym. Należy wskazać wady i zalety badania tego typu. Z jednej strony uznać można, iż korzystanie z portalu społecznościowego stanowić może o innowacyjnym podejściu do zbierania wyników badań oraz wykorzystywaniu możliwości, jakie oferuje internet. Z drugiej strony mankamentem takiego podejścia jest brak możliwości losowego doboru próby badawczej, a więc występuje problem z uogólnieniem wyników badania na całą populację. Przeprowadzone i zaprezentowane w niniejszym artykule badanie stanowić może wstęp do badania pogłębionego. Ponadto przyjmuje się, iż w przypadku metody CAWI w badaniu bierze udział jednostka, która reprezentuje całe gospodarstwo domowe.

Wśród przebadanych gospodarstw domowych niespełna 25% potwierdza, że prowadzi i planuje miesięczny budżet (w badaniu wskazany jako zestawienie dochodów i wydatków). Pozostała część gospodarstw domowych deklaruje, że nie prowadzi domowego budżetu (wykres 1). Oznacza to, że te gospodarstwa domowe pomijają etap planowania finansów osobistych w procesie zarządzania posiadanymi środkami pieniężnymi.

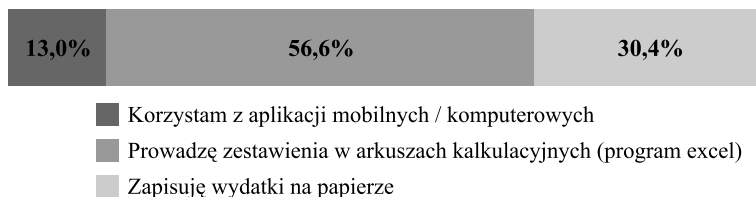
Wykres 1. Prowadzenie budżetu przez gospodarstwa domowe

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej popularną metodą stosowaną przez te gospodarstwa domowe, które potwierdzają, iż planują swój budżet, jest wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego (na przykład programu excel). Z metody tej korzysta 56,6% gospodarstw domowych, które prowadzą budżet. Zdaniem autorki niniejszego artykułu przyczyną takiego stanu rzeczy może być fakt, iż arkusze kalkulacyjne zawierają wiele prostych funkcji (przykładowo autosumowanie). Arkusz kalkulacyjny pozwala zaprojektować domowy budżet, a ustawione funkcje automatycznie dodają lub odejmują poszczególne pozycje przychodowe lub kosztowe. Dodatkowo stosowanie arkuszy kalkulacyjnych pozwala także na wykorzystywanie elementów graficznych i kolorystycznych, przez co prowadzenie budżetu domowego staje się bardziej czytelne. Mniej popularnym sposobem planowania miesięcznych wydatków (wśród tych podmiotów, które określają, że prowadzą miesięczny budżet) jest planowanie z wykorzystaniem papieru oraz długopisu (30,4% – wykres 2). Jest to najbardziej tradycyjna metoda, a dla wielu gospodarstw domowych również najwygodniejsza. Mimo powszechnego dostępu do internetu oraz bogatego zaplecza elektronicznego wiele współczesnych gospodarstw domowych w dalszym ciągu nieufnie odnosi się do nowoczesnych technologii. Ponadto prowadzone zapiski (na kartce, w notatniku itp.) pozwalają na szybszy dostęp do nich (nie trzeba włączać komputera), a także pozwalają na dokonywanie pewnych korekt bez konieczności zmiany funkcji (co ma miejsce w przypadku arkuszy kalkulacyjnych). Mimo wspomnianej wyżej dostępności nowoczesnych i innowacyjnych sposobów prowadzenia domowego budżetu korzystanie z aplikacji mobilnych oraz komputerowych i internetowych (*Desktop PFM*, *Web PFM*) jest najmniej popularne wśród gospodarstw domowych (13,0% spośród tych, które prowadzą budżet).

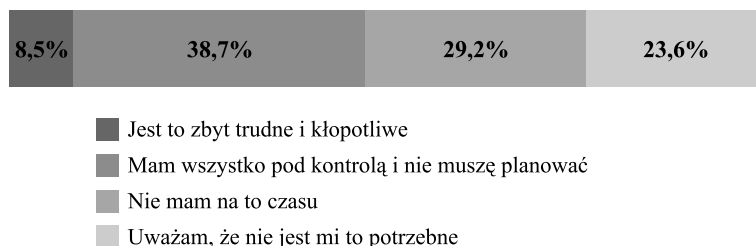
Wykres 2. Narzędzia planowania domowego budżetu

Źródło: opracowanie własne.

Jak wspomniano, znaczną część stanowią te gospodarstwa domowe, które wskazują na brak planowania finansów. Większość z nich deklaruje, że nie planuje finansów osobistych, ponieważ mimo braku owego planowania ma wszystko pod kontrolą (38,7%). Kolejną część – spośród tych, które nie planują swojego budżetu – stanowią gospodarstwa domowe, które określają, iż nie mają czasu na planowanie finansów osobistych (29,2%). Niewiele mniej – spośród przebadanych gospodarstw domowych nieplanujących budżetu – twierdzi, że jest to niepotrzebne (23,6%). Ostatnia część gospodarstw domowych (8,5%) deklaruje, że planowanie finansów osobistych jest zbyt trudne i kłopotliwe (wykres 3).

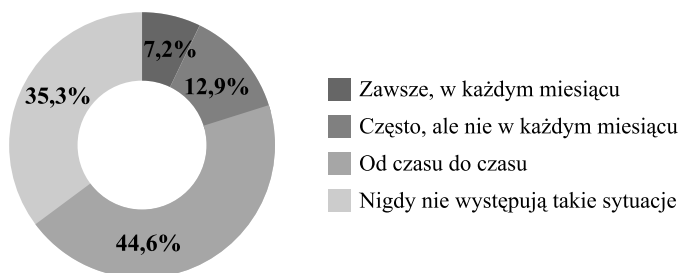
Wykres 3. Przyczyny braku planowania finansów osobistych

Źródło: opracowanie własne.

Jak wspomniano w pierwszej części artykułu, brak planowania finansów gospodarstw domowych oraz odpowiedniego zarządzania nimi może prowadzić do niewypłacalności (bankructwa). W badaniu gospodarstw domowych, które zostało przeprowadzone na potrzeby niniejszego opracowania, większość gospodarstw domowych (niezależnie od tego, czy planujących finanse osobiste, czy też nie) podaje, iż od czasu do czasu miewa sytuacje, w których tuż przed końcem miesiąca (lub przed wypłatą wynagrodzenia) brakuje środków finansowych w ich budżecie (44,6%). Kolejną część stanowią gospodarstwa domowe, które wskazują na to, iż w ich budżecie sytuacje takie nigdy nie mają miejsca (35,3%). Najmniejszą część stanowią te gospodarstwa domowe, które deklarują, że w każdym miesiącu miewają sytuacje braku środków finansowych w ich domowym budżecie (7,2%) (wykres 4).

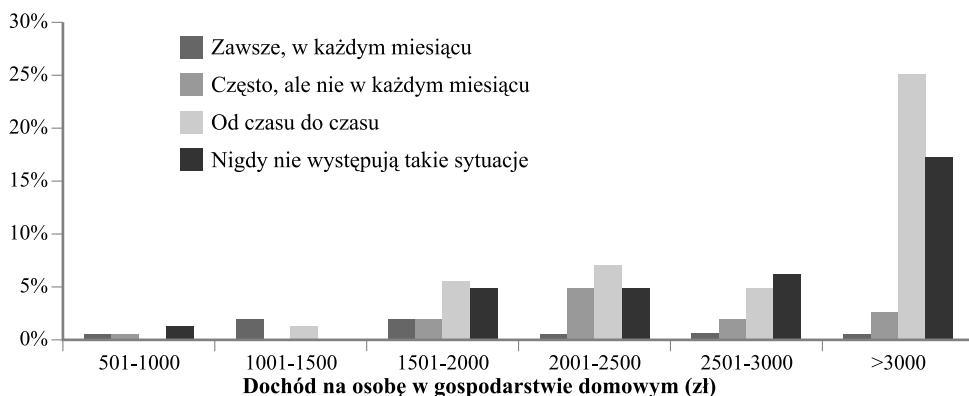
Wykres 4. Częstotliwość występowania braków finansowych w budżecie gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne.

Gospodarstwa domowe charakteryzują się różnym poziomem dochodu w danym miesiącu. Przy czym sytuacja niedoboru środków finansowych w budżecie kształtuje się rozmaicie, zależnie od danego miesiąca (wykres 5).

Wykres 5. Częstotliwość występowania braków finansowych w budżecie gospodarstw domowych według kryterium dochodu na osobę

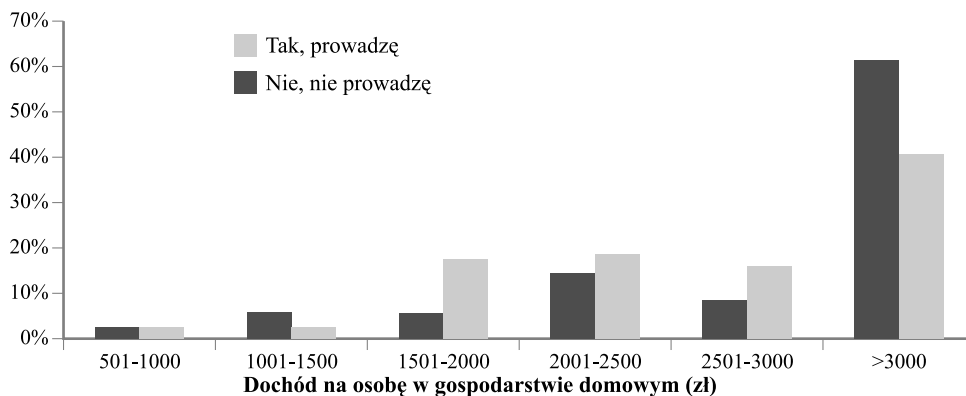

Źródło: opracowanie własne.

Gospodarstwa domowe, które charakteryzują się dochodem na osobę w przedziale 501–1000 zł, określają, iż w obrębie danego miesiąca nie występują u nich sytuacje niedoboru środków finansowych w budżecie. Podmioty podające, że w ich domowym budżecie często (lecz nie w każdym miesiącu) występują sytuacje niedoboru środków finansowych, mieszczą się w przedziale dochodowym 2001–2500 zł. Z kolei ta grupa gospodarstw domowych, która przyznaje, iż w każdym miesiącu zmagają się z niedoborami, wskazuje na przedział dochodu 1001–1500 zł. W przypadku prowadzenia miesięcznego zestawienia dochodów i wydatków największy odsetek gospodarstw domowych mieści się w przedziale dochodu 2001–2500 zł.

Przy czym wskazać należy, iż wśród podmiotów w przedziale dochodu 1501–2000 zł obserwuje się największą dysproporcję pomiędzy tymi, które prowadzą miesięczny budżet, a tymi, które tego nie robią. Gospodarstwa domowe potwierdzające, iż prowadzą domowy budżet, mieszczą się w dwóch przedziałach miesięcznego dochodu: 1001–1500 zł oraz powyżej 3000 zł (wykres 6).

Wykres 6. Prowadzenie miesięcznego budżetu a dochód gospodarstwa domowego

Źródło: opracowanie własne.

Obserwacja ta pozwala na sformułowanie wniosków:

- gospodarstwa domowe osiągające najniższe dochody charakteryzują się podobnym ustosunkowaniem do prowadzenia jak i nieprowadzenia domowego budżetu;
- gospodarstwa domowe charakteryzujące się uzyskiwaniem średnich dochodów nie planują swoich finansów osobistych;
- deklarujące wysokie dochody gospodarstwa domowe planują ich finanse, przewyższając odsetek nieplanujących.

4. Podsumowanie

Gospodarstwo domowe jako podmiot gospodarujący jest najliczniejszym podmiotem występującym w gospodarce. Mimo rosnącego zainteresowania ze strony nauk ekonomicznych (w tym przede wszystkim nauki o finansach) dotychczas nie wypracowano uniwersalnej i jednolitej definicji tego podmiotu. Gospodarstwa domowe w codziennym funkcjonowaniu podejmują wiele decyzji, przede wszystkim finansowych. Dzielą swój dochód w taki sposób, aby możliwa była realizacja wszystkich celów danego gospodarstwa domowego. Stąd niezwykle istotnym elementem jest odpowiednie planowanie oraz zarządzanie domowymi finansami – budżetem gospodarstwa domowego. Planowanie jest pierwszym etapem zarządzania finansami osobistymi. Narzędzia wspomagające planowanie oraz zarządzanie opierają

się na metodach nowoczesnych (aplikacje mobilne, aplikacje komputerowe, arkusze kalkulacyjne) oraz tradycyjnych (papier i długopis). Mimo szerokiego dostępu do nowoczesnych technologii, a także do wiedzy finansowej większość gospodarstw domowych deklaruje, iż nie planuje finansów osobistych, ponieważ ma wszystko pod kontrolą lub nie ma na to czasu. Wśród gospodarstw domowych planujących swoje finanse najczęściej wykorzystywanym narzędziem są arkusze kalkulacyjne. Z planowaniem finansów osobistych wiąże się wiele korzyści, wśród których wymienić można większą kontrolę nad dochodami i wydatkami, możliwość wieloletniego planowania i realizowania celów finansowych, a także zapobieżenie ryzyku niewypłacalności. Przyjęta hipoteza badawcza została potwierdzona – gospodarstwa domowe określające swój miesięczny dochód na osobę na kwotę powyżej 3000 zł (najbardziej zamożne) prowadzą budżet domowy. Hipoteza pomocnicza musi zostać odrzucona. Wśród podmiotów, które oceniły swój dochód na w przeliczeniu na osobę gospodarstwie domowym poziomie 501–1000 zł (najbardziej ubogie), nie występują sytuacje braku środków finansowych w danym miesiącu.

Bibliografia

- Beaman L., Dillon A., 2012, *Do household definitions matter in survey design? Results from a randomized survey experiment in Mali*, „Journal of Development Economics”, vol. 98, iss. 1.
- Bywalec Cz., 2009, *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*, PWN, Warszawa.
- Bywalec Cz., 2017, *Gospodarstwo domowe: ekonomika, finanse, konsumpcja*, Wyd. UE w Krakowie, Kraków.
- Callaghan G.S., Fribbance I., Higginson M., 2012, *Personal finance*, Palgrave MacMillan, New York.
- Campbell J.Y., 2006, *Household finance*, „The Journal of Finance”, vol. 61, no. 4, August.
- Flejterski S., 2007, *Metodologia finansów. Podręcznik akademicki*, PWN, Warszawa.
- Garman E.T., Forgue R., 2008, *Personal Finance*, Houghton Mifflin Company, Boston, New York.
- Hammonds H., 2006, *Budgeting*, Smart Apple Media, USA.
- Harrison D., 2005, *Personal financial planning: theory and practice*, Pearson Education, Harlow.
- Jajuga K., 2008, *Nowe tendencje w zarządzaniu finansami osób indywidualnych*, [w:] Karpuś, P., Węclawski, J., (red.), *Rynek finansowy. Inspiracje z integracji europejskiej*, Wyd. UMCS, Lublin.
- Keown A.J., 2010, *Personal Finance, Turning Money into Wealth*, Pearson Education, New Jersey.
- Kędzior Z., 1992, *Gospodarstwo domowe – podmiot gospodarujący*, IRWiK, Warszawa.
- Musiał M., 2015, *Zastosowanie instrumentów zarządzania finansami osobistymi w polskich gospodarstwach domowych*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace” nr 3, t. 4 „Finanse publiczne i ubezpieczenia”.

- O'Sullivan A., Sheffrin S.M., 2013, *Economics: Principles in Action*, Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- Tomás, M., 2013, *Reviewing family studies: a brief comment on selected topics*, "Revista Brasileira de Estudos de População", vol. 30, nr 1, Rio de Janeiro.
- Światowy, G., 2012, *Gospodarstwo domowe jako kreator przemian społecznych i gospodarczych*, „Konsumpcja i rozwój”, Warszawa.
- Świecka B., 2009, *Niewypłacalność gospodarstw domowych. Przyczyny – skutki – przeciwdziałanie*, Difin, Warszawa.
- Wiśniewska A., 2016, *Determinanty nadmiernego zadłużania się polskich gospodarstw domowych*, „Współczesne Finanse. Teoria i Praktyka” nr 1.
- Wiśniewska A., 2017, *Wybrane problemy zarządzania finansami gospodarstw domowych w krajach europejskich*, „Finanse i Prawo Finansowe. Journal of Finance and Financial Law” vol. 3(15).
- Zalega T., 2007, *Gospodarstwo domowe jako podmiot konsumpcji*, „Studia i Materiały Wydziału Zarządzania UW” nr 1.

Planning as an element of households' budget management

Abstract. Theoretical part of the article presents the concepts of household definitions, financial decisions, as well as planning and managing the household budget. The empirical part has been developed on the basis of a questionnaire survey and constitutes an actual approach to budget planning of Polish households. The article attempts to compare and indicate the differences between the households that plan their budget and those that do not. The aim is to determine whether households manage their budgets and in what manner it is done. The hypothesis posed by the author is that more wealthy households prepare and manage their home budget. In addition, it has been assumed that poorer households usually lack financial resources in a given month. The research methods used were among others: a literature analysis, statistical methods and surveys. The results state that households in general do not plan and manage their budget as they claim to have all financial aspects under control and do not perceive the need to undertake such planning. However, if any households plans its budget, it performs it with the use of excel spreadsheet.

Keywords: household, liabilities, financial planning, financial management, household budget.

JEL Codes: D14, H31, R20.